

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Editorial

Jiří Weigl:

Írán si zasluhuje naši pozornost

Otázka IVK:

Jsme ve válce s Íránem?
A máme v ní být? Je pro nás
Írán bezpečnostní hrozba
prvního řádu?

Václav Klaus:

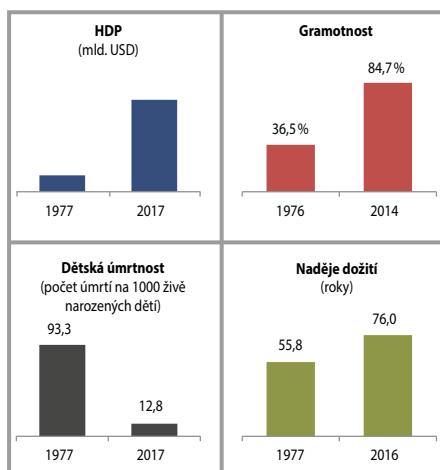
Jak Česká televize v německém
duchu přepisuje historii

Václav Klaus:

Z vlastních výpisků četby roku
2002

LEDNOVÝ GRAF IVK

40 let revoluce: Írán před a po

Pramen: Statista, 2020

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 28. 1. 2020

Írán si zasluhuje naši pozornost

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Současná nová fáze krize na Blízkém východě soustředila pozornost na Írán a jeho roli a ambice v celém současném dění v tomto regionu. V záplavě článků, komentářů, hodnocení a analýz, které se na téma dnešního Íránu vyrojily v našich i zahraničních

Není to země arabská, jak často ignorantsky v médiích zaznívá. Je vlastí indoevropských Peršanů, kteří jsou jazykově Slovanům bližší než germánské národy.

médiích, se ukazuje, jak přes na odiv stavěnou empatii, respekt a okázalou vstřícnost k asijským a africkým zemím a jejich obyvatelům převládá většinou v západních pohledech arogantní ignorance, neznalost a předsudky. O dnešním Íránu si většina žurnalistů a komentátorů u nás i na Západě – snad v důsledku prvoplánové politické propagandy – zvykla psát jako o bezmála totalitní diktatuře. Titulky, jako – „v Íránu vládne fanatický diktátor“ apod., vytvářejí v široké veřejnosti dojem, že režim v Íránu je obdobou egyptské či syrské diktatury, či dokonce stojí v jedné řadě s bývalým Sadámovým Irákem či Kimovou Severní Koreou. Zkrátka další odporná zavrženíhodná diktatura, která si zasluhuje izolovat a svrhnout.

Není to země umělá, vytvořená koloniálními velmocemi, jako například velká většina dnešních arabských států na Blízkém východě. Írán je jednou z kolébek lidské civilizace.

Tento zjednodušující, přezíravý a málo informovaný pohled si však tak významná a zajímavá země, jakou Írán je, vůbec nezaslouží. Není to pouze regionální velmoc s 85 milióny obyvatel. Od zemí v regionu se v mnohem podstatně odlišuje. Není to země arabská, jak často ignorantsky v mé-

diích zaznívá. Je vlastí indoevropských Peršanů, kteří jsou jazykově Slovanům bližší než germánské národy, dále turkických Ázerů, jichž v Íránu žije dvakrát více než v Ázerbajdžánu, Kurdů, Arabů a řady dalších národů a kmenů. Není to země umělá, vytvořená koloniálními velmocemi, jako například velká většina dnešních arabských států na Blízkém východě. Írán je jednou z kolébek lidské civilizace, jádro světové říše Achaimenovců, která ovládla v polovině prvního tisíciletí před našim letopočtem celý tehdejší známý svět s výjimkou evropského Řecka a ve snaze dobýt i je vstoupila trvale do evropské historie. Starověký Írán byl hlavním rivalem Římské a Byzantské říše, v 8. století sice podlehl vítěznému tažení islámu, ale byla to právě vyspělá perská kultura a příspěvek Íránců, které daly islámské civilizaci její charakter. Peršané se sice rychle islamizovali, ale dějiny islám-

EDITORIAL

Dalo by s nadsázkou říci, že nový rok 2020 začal dosti „zostra“. Nečekaná eskalace napětí po zabití iránského generála Sulejmáního americkým drohem na několik dní zaujímala přední místa v českých i světových denících a na zpravodajských serverech. Konzumenti amerického zpravodajství dokonce začali tipovat, kde asi tato země a národ s více než 80 milióny obyvatel leží. Ve dnech, kdy má uzávěrku toto číslo Newsletteru je opět zdánlivý klid, Írán se posunul z titulních stránek novin a ustoupil ze zpravodajských headlinů. Mediální zklidnění však zdaleka neznamená, že by krize byla zažehnána, ta dlouhodobá zcela jistě ne. A dlouhodobé hledisko je právě to, co nás zajímá.

Jakkoli nás k tomu, abychom se ptali zrovna na Írán, samozřejmě vybědla krize po zabití Sulejmáního, nešlo nám v anketní otázce měsíce téměř vůbec o současnou eskalaci a její denní aktualitu, jako spíš o obecnější a trvalejší trendy. Zajímalo nás, zda je Írán země v něčem specifická a vymykající se ostatním státům v regionu. Co to vlastně je Írán? A proč je to ze všech zemí Blízkého a Středního východu právě Írán, který Západu tolik vadí. Spektrum odpovědí na tyto otázky je poměrně pestré.

(Pokračování ze strany 1)

Česká televize v tichosti zrušila vysílání obdoby někdejšího komunistického filmového týdeníku pořadu německé státní televize Deutsche Welle *Zaostřeno na Evropu*, a to jen krátce poté, co Václav Klaus o tomto, bez nadsázky, propagandistickém seriálu v tisku publikoval svůj ostře kritický komentář. Někdo řekne, že to byla jen souhra náhod. Stejně tak to ale mohla být i ona pověstná poslední kapka, kterou pohár definitivně přetekl, a věci se konečně daly do pohybu. Komentář *Jak Česká televize v německém duchu přepisuje historii* si přečtěte v druhé polovině lednového vydání.

Filip Šebesta

ského chalífátu byly dějinami bojů Arabů a Íránců o kulturní a politickou dominanci. Katastrofa mongolských výbojů ve 13. století zahájila prohlubující se éru úpadku a stagnace, do níž se muslimský svět prakticky bez výjimky postupně propadl a která fakticky trvá až do dnešních dnů. Írán, přestože byl poté ještě dlouho centrem velkých feudálních říší, tento osud sdílel. Přesto však je třeba zmínit některé významné odlišnosti.

Ší'itské duchovenstvo nebylo tak úzce spojeno s vládnoucí mocí a získalo autonomní charakter a jistou hierarchickou strukturu, kterou u sunny nenajdeme.

Írán je jedinou velkou muslimskou zemí, v níž má dominantní úlohu ší'a. Vyjadřuje to možná dávný perský odpor k arabské dominanci a jistý sklon k disidentství, faktem však je, že ší'itský islám vykazuje některé odlišnosti, které ovlivňují společenské tradice, národní mentalitu i atmosféru ve společnosti, což může hrát ve vývoji podstatnou roli.

Rozpor mezi většinovou sunnou a menšinou ší'ou v muslimské obci má v zásadě politický původ. Šlo o spor o to, zda v čele

obce může stát pouze potomek Proroka Muhammada (jak požaduje ší'a), nebo kterýkoliv zbožný muslim (sunna). Zatímco sunna vycházela z tradice arabské kmenové demokracie na počátku výbojů, v ší'itských postojích se promítá tisíciletá východní tradice královských dynastií vládnoucích z Boží milosti, blízká především Peršanům. V dalších staletích však sunna tradice primitivní demokracie opustila a byla oporou muslimských despotií nejrůznějšího původu od Maroka po Indii, zatímco ší'a působila většinou jako pronásledované podzemní hnutí, rozpadající se na různé sekty uctívající tu či onu větev Prorokových potomků, které se snažila přivést k politické moci.

V Íránu se nakonec stala dominantní odnoží ší'y ta, která uctívá dvanáctého (odtud název ithná ašaríja – arabsky dvanáctníci) imáma (potomka Prorokovy dcery Fátimy a jeho zetě Alího) Muhammada al-Mahdího, který roku 868 zmizel a jeho uctívači věří, že existuje skrytě jako „Pán času“ a vrátí se jako Spasitel (Mahdí) o soudném dnu.

Téměř dvanáct století trvající absence jediného možného legitimního vládce měla pro ší'itskou teologii i politiku závažné důsledky. Podle ní jsou při absenci Mahdího všechny pozemské vlády a vládců fakticky nelegitimní a islámská teokratická idea spojení náboženské autority a světské vlády tak není naplnitelná. Ší'itské duchovenstvo nebylo tak úzce spojeno s vládnoucí mocí a získalo autonomní charakter a jistou hierarchickou strukturu, kterou u sunny nenajdeme. Uspořádání pozemských věcí člověka i obce je neoddelitelnou součástí islámského náboženství, a proto problém správné vlády je v ší'itské teologii trvale přítomen. Otázka, kdo má vládnout v době nepřítomnosti 12. imáma, nakonec vedla některé ší'itské teology k zformulování nároku na vládu pro kvalifikované znalce islámského práva šaríj jako pro ty, kteří jsou díky své teologické erudici nejlépe schopni vyložit vůli nepřítomného Mahdího. Ideje, která se nejprve objevila v raném středověku, se ve druhé polovině XX. století chopili někteří radikální teologové v čele s Ruholláhem Chomejním, kteří na ní postavili nárok na moc a vládu ve společnosti pro ší'itské

duchovenstvo a vybudovali kolem ní politický systém dnešní islámské republiky (teorie tzv. velajat-e fakáh, tj. vláda znalce islámského práva).

Je třeba říci, že tento přístup je skutečnou intelektuální inovací a revoluční změnou na poli tak konzervativním, jako je islámská teologie a z ní odvozená státoprávní věda. Proto je íránský vývoj a státupravní věda zajímavá, protože jde o první uskutečněný pokus, jak reagovat na politickou modernitu a inovativně jí smířit islámskou tradicí.

Základním problémem muslimského světa, který trvá již dlouhá staletí, je jeho zahleděnost zpět, stagnace, strnulost a neochota se aktivně otevírat budoucnosti a změnám.

Základním problémem muslimského světa, který trvá již dlouhá staletí, je jeho zahleděnost zpět, stagnace, strnulost a neochota se aktivně otevírat budoucnosti a změnám. Přesvědčení, že vrcholu a dokonalého uspořádání již bylo dosaženo (v době Prorokově), představuje vážnou překážku pro rozvoj společnosti, do níž změna a progres může potom vstupovat pouze vnesením zvenku. Muslimský svět je dnes tou částí lidstva, která se s modernizací, globalizací a působením západní průmyslové civilizace vyrovnává velmi obtížně, neochotně a konfliktně. Dosud se v něm nepodařilo nalézt a zmobilizovat vnitřní síly a nalézt tradice, které by byly schopny usnadnit přijetí cizích civilizačních impulsů, přizpůsobit si moderní civilizaci a rozvíjet ji tak, jako se to daří na Dálném východě nebo například i v Indii. Muslimský svět zůstává stranou, zmitán komplexy a agresí uvnitř i navenek.

Z tohoto pohledu představuje moderní vývoj ší'itského Íránu zajímavou výjimku. Až doposud všechny velké modernizační experimenty v muslimském světě byly omezeny na elity vzdělané na Západě a v podstatě představovaly více méně evidentní odpoutání se od místních tradic a jejich nahrazení importovanými ideologiemi, vzorci chování a institucemi vytvářejícími navenek slupku moderního státu dnešní doby, která však klouže jako olej na vodní hladině po nehybné, pasivní a zaostalé většinové tradiční společnosti neschopné se do proudu modernity zapojit a prosperovat v něm. Islám je zde dominantní ideologií a vytváří těmto tradičním společenským strukturám pevnou oporu.

V takových zemích vzniká silné společenské napětí a nenávisť atmosféra vůči Západu. Objevuje se islámský fundamentalismus, hlásající návrat ke kořenům náboženství a hledající vzory a inspiraci v 7. století na Arabském poloostrově. Zatímco sunnitský fundamentalismus je založen na negaci moderního světa, v případě ší'itského Íránu můžeme pozorovat daleko progresivnější přístup.

Předplatné IVK na rok 2020

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.

Studentské předplatné činí 330 Kč.

predplatne@institutvk.cz

Souvisí to i s tím, že sklerotizace sunnitské teologie pokročila ve srovnání s šířou mnohem dále. Tam si teologické autority udržely právo volné náboženské interpretace jevů na základě Koránu a sunny (idžtihád), což umožnilo držet kontakt náboženského práva s rychle se měnícím životem. V sunnitském světě se „brána idžtihádu“ uzavřela již ve středověku, a to rovněž přispělo k celkovému úpadku sunnitské teologie. A tak zatímco v sunnitském prostředí jsou reakce na moderní Západ a globalizaci wahhábismus a salafíja, založené na doslovném výkladu Koránu a sunny, orientované zcela do minulosti a fantazírující o obnovení chalífátu, iránský případ představuje v tomto srovnání výrazný krok vpřed směrem k modernitě.

Íránská revoluce let 1978/79 patří průběhem, tragikou i dlouhodobými důsledky k velkým světovým revolucím srovnatelným s velkou francouzskou nebo ruskou. Znamenala odmítnutí importované modernizace v režii prozápadnělých elit, jak ji praktikoval šáh Páhlaví, a po složitých a krvavých peripetiích vytvořila relativně stabilní režim, který se od svých předchůdců i současníků v regionu výrazně liší a trvá již čtyřicet let (jako u nás komunismus!!).

Nejde o primitivní osobní diktaturu, či tradiční feudální despotii, jako jsou monarchie Arabského poloostrova, ale o pokus vytvořit na základě vlastních tradic politický systém, který by spojil ší'itské náboženské představy a politickou demokracii. Výsledkem je poněkud bizarní uspořádání, které má charakter jakési limitované demokracie, v níž regulační pravomoci a poslední slovo náleží ší'itskému duchovenstvu. V souladu s Chomejního teorií „veljáte-e fakíh“ (vláda islámského právníka), stojí nad v podstatě moderními institucemi (vláda, parlament, prezident) náboženské kontrolní orgány (nejvyšší duchovní vůdce, rada dohlížitelů atd.), jež mohou do fungování ostatních státních institucí zasahovat,

stanovovat jim různá omezení a měnit jejich rozhodnutí.

Vedle těchto omezení však v Islámské republice existuje velmi živý a autentický politický život, vyhozené soupeření konzervativních a progresivních politických sil na všech úrovních, parlament je místem skutečných politických bojů atd. To je v regionu zcela výjimečné. Íránská regulovaná polodemokracie na jedné straně vynucuje oddělování pohlaví na veřejnosti, tradiční oděvy a formální cudnost žen, na druhé straně je však veřejná a politická aktivita žen normální, stejně jako garantované zastoupení etnických a náboženských menšin v politickém životě.

Nejde o primitivní osobní diktaturu, či tradiční feudální despotii, jako jsou monarchie Arabského poloostrova, ale o pokus vytvořit na základě vlastních tradic politický systém, který by spojil ší'itské náboženské představy a politickou demokracii.

Čtyřicet let trvání tohoto zvláštního hybridního politického systému Islámské republiky iránskou společnost nepochybně změnilo a nasměrovalo paradoxně k modernímu světu více, než násilný export demokracie v západním provedení. Bizarní náboženská představa o Bohem seslaném řádu a zmizelém Spasiteli, jehož vůli mohou vykládat pouze duchovní, limituje demokracii, jejíž instituce a mechanismy však v zemi poprvé v historii vznikly a zakořenily. To je předmětem kritiky a Írán je dáván do řady s dalšími autoritativními režimy a diktaturami.

Ve svých povýšených odsudcích bychom však měli být na Západě opatrnější. I naše demokracie se rovněž dostává pod nevolenou kurateluru justičních expertů a soudobé trendy posilování soudcovské na úkor demokracie si nezadají s ambicemi ajatolláhů.

Teorie o existenci mimo společnost existujících přirozených lidských právech nemají daleko k představám o Bohem seslané šaríe, z čehož plynou ambice právních expertů získat monopol na jejich výklad a aplikaci na úkor demokratických institucí. Rovněž netolerantní ideologie, jimž je pluralita a svoboda myšlení ve společnosti proti srsti, jsou na dnešním Západě na velkém vzestupu, takže Islámská republika dnes zase až takovou anomálií není.

Lze však říci, že v důsledku tohoto čtyřicetiletého vývoje je dnes Írán ze všech zemí regionu paradoxně nejdále na cestě k modernizaci společnosti a překonání náboženské tradice svírající tradičně muslimský svět. Desetiletí trvání izolovaného teokratického režimu limitované demokracie, prolezlého korupcí a nekompetencí přispěla k sekularizaci širokých vrstev společnosti, diskreditaci islamismu jako vládnoucí politické ideologie a k rozmachu přirozených sympatií široké veřejnosti vůči Západu. Dnešní Írán je tak paradoxně v důsledku svého vnitřního vývoje nejdále na cestě k prosazení otevřené a demokratické společnosti v případě, že by se současný režim významněji oťřásl. Demokracie má v zemi zakořeněné podhoubí. To naprosto nelze říci o jeho sousedech v regionu, včetně těch, které pokládáme za prozápadní.

Po čtyřiceti letech usnadňuje přežívání současného iránského režimu hlavně vyhrocená atmosféra konfrontace se Západem a apel na národní hrdost a tradice ší'itského mučednictví. Proto vyhrocování konfliktu, jako je třeba dnešní krize kolem zabití generála Solejmáního a uvalování dalších sankcí, není ze strany USA nejlepší taktikou. Íránský režim vnější hrozba vnitropoliticky paradoxně posiluje. Nikoliv sankce, ale otevření země světu je cestou, jak docílit změny a konečně získat v Íránu příklad fungující a navíc prozápadní demokracie na Blízkém východě.

publikováno na serveru Reflex.cz

NABÍZÍME

Znovu o klimatických změnách

Shrnutí Zprávy NIPCC a další texty

instit^{ut}
VÁCLAVA
KLAUSE

Publikace č. 47/2019

Za obnovením běsnění environmentalismu se skrývá jen stará a dobře známá snaha přeměnit od základů náš životní styl. „Spor není o teplotě, spor je o radikální změně lidské společnosti a našeho způsobu života, je o omezení naší svobody, což jedna strana tohoto střetu požaduje a snaží se to té druhé vnutit,“ říká v nové knize IVK Václav Klaus.

Čtenářům v první části nového sborníku **Znovu o klimatických změnách** přinášíme překlad části publikace NIPCC (Nevládního mezinárodního panelu o klimatických změnách) Znovu o klimatických změnách. V části B si můžete přečíst dvě reakce na tuto zprávu: emeritního profesora University of New Brunswick v Kanadě **Petra Vaníčka** a také **Václava Klause** v jeho projevu na dvaapadesátém semináři Světové federace vědců o planetárních hrozbách v italském Erice. Ve třetí části knihy naleznete další doplňkové texty a rozhovory na téma boje s klimatem publikované v poslední době nejen spolupracovníky IVK.

148 stran, 100 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

OTÁZKA IVK

Jsme ve válce s Íránem? A máme v ní být? Je pro nás Írán bezpečnostní hrozba prvního řádu?

Je Írán specifická země vymykající se ostatním zemím v regionu, nebo má podobné charakteristiky jako okolní státy? Proč právě Írán dostal od Západu černého Petra? Proč je to ze všech zemí Blízkého a Středního východu právě Írán, který Západu tolik vadí? A chápeme vůbec tuto zemi na Západě správně, rozumíme jí a diskutujeme o ní realisticky?

* * *

Ladislav Jaki
Institut Václava Klause

Vypadá to, že do takové války jsme zatahováni. Dnes jsou v módě silácké výroky, že s „lumpy“ se nevyjednává, s těmi se prý bojuje. Odhlížím od toho, že se to snadno říká z tepla domova tisíce kilometrů daleko, dokonce se to snadno říká i od ovládacích panelů dálkově naváděných střel a bezpilotních letounů. Především jsou to ale výroky hloupé.

Máme snad někde žebříček států podle toho, jak utiskují svůj lid a jak jsou nebezpečné svému okolí, a s těmi státy, které jsou v onom žebříčku nahore, nevedeme diplomacii, neobchodujeme, nespportujeme, nemáme kulturní výměnu, ale pouze se je snažíme oslabit, poranit, zničit, zadržovat, izolovat, rozvrátit? Ne, takový žebříček nemáme. Ani kdybychom ho měli a postupovali bychom v duchu předešlých slov, nebyl by to moudrý přístup. Ani pro nás, ani pro šíření demokracie. Ale byl by to alespoň přístup principiální. Nic takového se ale nekoná. Takový žebříček není a míra svobod v jednotlivých státech či potenciální hrozba z jejich strany rozhodně není kritériem, podle kterého by se náš svět rozhodoval, s kým se bude kamarádit a s kým vyžene napětí na samu hranici války s netušenými zlymi efekty. Jen v oblasti Blízkého a Středního východu je mnoho režimů, které potlačují práva svých obyvatel daleko více, než Írán, a mnoho režimů, jejichž prsty jsou v mnoha podvrtných, diverzních a silových zásazích v oblasti patrný více, než u Íránu. Přesto s nimi v žádné studené, ba už patrně se ohřívající válce nejsme, naopak – jsou to naši strategičtí partneři.

Kritéria, podle kterých si náš svět vybírá přátele a nepřátele, jsou tedy evidentně jiná než principiální. Takže vůbec nejde polemiku stoupenců nekompromisního přístupu k „lumpům“ se stoupenci mnichovského oportunismu.

Jak už bylo řečeno, Írán není státem, jehož režim by se nám kdovíjak zamlouval. Ale je to kupodivu režim vyrostlý z vůle obyvatel daleko více, než by se mnohému zdálo. Když

v zemi vládl absolutistický monarcha Rezá Páhavi, byl velkým kamarádem nejen se Západem, ale i s komunistickými zeměmi, což z perského pohledu klidně mohlo civilizačně splývat. Když byl svržen a k moci se dostal lid, vybral si lid teokratický režim. A nebylo to naposled, co vnucení demokracie některé arabské zemi přineslo podobné plody.

Írán je velkou zemí. Se svými zájmy. Je to regionální velmoc. A provádí svou velmi nezávislou politiku. Je to jediná muslimská země, kde tvoří šité absolutní většinu. Ve všech ostatních zemích jsou šité menšinou, někde dokonce nepatrnou (kromě Iráku, který je ale v současnosti spíše protektorátem, než suverénní zemí). Tyto menšiny pochopitelně vzhlížejí k Íránu jako ke svému jedinému ochránci a Írán těchto svých pátých kolon patřičně využívá všude tam, kde se mu to hodí. Liší se tím ale nějak od arabských monarchií, které zasahují do dění v jakékoli muslimské zemi, která se jim zamane? Neliší.

S Íránem válčit nemáme. Máme si vůči němu obezřetně hlídat své zájmy a naopak vyjednávat s ním všude tam, kde by našim zájmům mohl eventuálně prospět. Prostě provádět užitečnou politiku. Ale rozhodně ne to, co nyní vidíme, tedy politiku, která je výsledkem naivního a zničujícího intervencionalistického mesianismu a cynických her koordinovaných s despoticými monarchiemi v oblasti. A když už takovouto sebepoškozující politiku děláme, aspoň netvrdíme, že nám jde o svobodu, demokracii a bezpečí.

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Ve válce s Íránem naše země není a ani by neměla být. Žádné naše národní zájmy Írán a jeho politika nekříží. Vývoj v Íránu za posledních 40 let vyjadřuje složitost modernizace v muslimském světě, obtížnost smíření převažujícího náboženského vědomí v tamější společnosti s dominancí západní civilizace a jejich hodnot, ale také nejednoznačný charakter změn, které se v Íránu samotném a na Blízkém východě v posledních desetiletích udály.

Írán představuje zajímavý pokus vytvořit na základě místních ideových tradic republikánský politický systém jakési limitované demokracie. Vychází nikoliv ze západních vzorů, ale z šíitských představ o nároku duchovních na světskou moc. Tento hybrid nebyl příliš úspěšný, ale umožnil jistou pluralitu v politickém životě, která je v regionu zcela výjimečná. Podařilo se mu však za léta svého trvání notně zdiskreditovat islamistické teorie jako recept na zlepšení kvality života lidí. Legitimitu dnešní íránský režim čerpá ze svržení nenáviděného šáhova režimu, spojence Západu, který se stal oficiálním nepřítelem země. Věkove mladé obyvatelstvo však po čtyřech dekádách pravděpodobně protizápadní postoje zřejmě nesdílí, spíše naopak, takže Írán, přes oficiální nepřátelství ve skutečnosti představuje potenciálně nejprozápadnější společnost v regionu, která navíc má jisté dlouholeté zkušenosti s fungováním demokratických institucí a procedur, byť omezených a manipulovaných. Na Západě se o tyto nuance příliš nestaráme, spolehnáme na jednoduchá propagandistická klíše a paralely, které se s realitou míjejí. Lze obecně říci, že na konfrontaci se Západem je dnešní íránský režim zvyklý, svědčí mu a žádné zjevné výsledky to Západu nepřineslo. Naopak, Írán se za poslední léta stal díky chybné západní politice regionálním hegemonem. Je na čase změnit politický přístup a otevřít jej světu, nikoliv zahánět do kouta.

Lukáš Visingr
vojenský a bezpečnostní analytik

U Íránu je nesmírně důležité rozlišovat národ a režim. Írán je pozoruhodná země a Íránci jsou vysoce kultivovaný národ, který je Západu kulturně mnohem bližší než např. Arabové. Ostatně značná část toho, co se mnohdy označuje za „islámské“ nebo „arabské“ objevy a vynálezy, pochází z Perzie z předislámských časů.

Do roku 1979 patřil šáhův Írán mezi nejbližší spojence USA, Velké Británie a Izraele, zatímco dnešní situace je ze všech pohledů absurdní a tragická. Jejím viníkem a největším neštěstím oné krásné země je tamější

teokratický režim. V Íránu zdánlivě existuje cosi jako demokracie, jenže volení politici jsou jenom loutky, které nemají téměř žádnou faktickou moc. Ve skutečnosti vládnou ajatolláhové ze Shromáždění mudrců a generalita Revolučních gard, což je bez přehánění iránská obdoba SS. Právě k nim patřil i zlikvidovaný generál Solejmání, zřejmě druhý či třetí nejmocnější člověk v Íránu.

Právě tato skupina despotických fanatiků, islamistických revolucionářů a antisemitů reprezentuje obrovskou hrozbu a měla by být odstraněna, aby Írán mohl znovu být respektovanou regionální velmocí a spojencem Západu, protože právě tím má z geopolitického i kulturního hlediska být.

Jan Schneider
bezpečnostní analytik

S Íránem ve válce nejsme a kéž by nás pánbůh při alespoň takto zdravém rozumu i nadále zachoval ráčil!

O Íránu platí zhruba totéž, co geoanalytik George Friedman napsal o Rusku (*Příštích sto let*): „Ruské akce se v budoucnu budou jevit jako agresivní, i když budou vlastně obranné.“ O Íránu píše ex-agent CIA Robert Baer (*Jak naložit s ďáblem*) ostře, ale s respektem! Americké chápání Blízkého východu je velmi povrchní, hlavním zdrojem jsou nenávislná stanoviska emigrantů, v jejichž důsledcích se USA nechávají zatáhnout do zahraničních dobrodružství.

Předními cíli USA v této oblasti je destabilizování „měkkého podbířišku“ Ruska a trestání Íránu za odchod od petrodolaru. Americký přístup k Íránu vyvolává stíny minulosti: Zpravodajec US NAVY Arthur McCollum předložil v roce 1940 osmibodové memorandum, jak vyprovokovat Japonsko k prvnímu nepřátelskému kroku vůči USA. Za 14 měsíců Japonci zaútočili na Pearl Harbor. Íránci snad mají více fištrónu.

A Izraelci by mohli vzpomenout proroka Izajáše: „Toto praví Hospodin u svém pomazaném, o Kýrovi: Já jsem ho uchopil za pravici, pošlapu před ním pronárody, rozvážu opasky na bedrech králů, zotevírám před ním vrata, brány už nebudou zavírány.“

Jan Sechter
poradce pro EU
a zahraniční politiku
předsedy PSP ČR

Írán, jeden z někdejších spojenců USA, se v roce 1979 za dramatických okolností (obsazení velvyslanectví USA v Teheránu a více než rok držení rukojmí) stal hegemonek šíitské islámské revoluce. Následovala proti Carterovi vnitropoliticky vypointovaná „neschopnost osvobodit rukojmí“ a stala

se důležitým krokem k vítězství Ronalda Reagana v prezidentských volbách v roce 1980. Také proto může být i velmoc jako USA vlastní historickou zkušeností a „ztrátou“ Íránu trvale traumatizována. Dnes pro iránskými milicemi Hizballáh orchestrované nepokoje před velvyslanectvím USA v Bagdádu symbolizující pro USA možná stejně bolestnou a velmi podobnou ztrátu, tentokrát Iráku.

Ve válce nejsme, ani nám nehrozí z Íránu přímá hrozba. Právě proto bychom měli usilovat o deeskalaci: od Íránu požadovat, aby neexportoval islámskou revoluci (Libanon, Jemen, Palestinci) a zejména neohrožoval Izrael. Současně musí platit, že nelze Írán tlačit zvnějšku do změny jeho vnitřního politického systému. Tzv. Arabská jara se měla stát pro západ mementem. Bohužel naivní snahy přivodit změnu režimu v Teheránu se i nyní objevují. Toto ale není výsadou postmoderního světa: touhu změnit režim v Persii v zájmu svému měl od počátků věků kdekdo.

Jan Eichler
Ústav mezinárodních
vztahů a VŠE

Írán si toho černého Petra do velké míry vystavil sám, a to především dlouhodobou podporu teroristických skupin a akcí v řadě zemí na západ od svých hranic. Šlo zejména o Libanon, Sýrii a Irák. Dalším faktorem je dlouhodobá neupřímnost iránských ajatolláhů a jejich dvojí hra, zejména pak v přístupu k otázce jaderného programu. Jednání o této otázce dlouhodobě prodlužovali, aby v takto uměle vytvářeném a udržovaném přítmi mohli skrytě pokračovat v dalším vývoji svého jaderného programu.

Dalším dlouhodobým problémem Íránu je nadměrný důraz na teokratický styl vládnutí. V jeho důsledku se Írán stal velice obskurní zemí, která v rámci Asie zaostává nejen v otevřenosti společnosti, ale také ve vzdělanosti. Např. ve srovnání s Korejskou republikou má třikrát méně lidí s VŠ vzděláním. Ale poslední dny ukazují, že i současní iránské studenty mohou sehrát velice důležitou úlohu v odmítavém stanovisku k režimu ajatolláhů a jeho způsobům vládnutí.

Ale je tu ještě důležitý aspekt. Před necelými 5 lety byla podepsána významná smlouva o zapojení Íránu do procesu NPT. Mohla se stát významným mezníkem ve vyvádění této země z mezinárodní izolace a v jejím zapojování do výše zmiňovaného procesu. Bohužel, současný prezident USA tuto smlouvu označil za špatnou a rozhodl se nikoliv pro bezpečnostní spolupráci, ale pro vystupňování nátlaku. Následující měsíce mohou ukázat, do jaké míry to byla správná strategie.

Andor Šándor
bezpečnostní poradce

To, co se v posledních dekádách odehrává na Blízkém východě, o jehož ovládnutí Írán soupeří se Saúdskou Arábií, nelze nazvat mírem. Plná válka to ale také není. Jenomže k ní klidně může dojít, byť všichni aktéři tvrdí, že ji nechtějí. To už historie přeci pamatuje. Likvidace Solejmáního a odplata ze strany jeho přívrženců kdekoli v regionu, na což Írán nemusí mít logicky žádný vliv, a její následná desinterpretace Američany, může konflikt přiblížit.

Je evidentní, že Evropa má na dění relativně velmi omezený vliv. A protože chce jiné řešení iránských jaderných ambicí než Američané, ale ne jenom proto, tak je spíše v pozici nekonzultovaného statisty volajícího po deeskalaci. Nikdy jsem si nemyslel, že iránské raketové ambice v kombinaci s jaderným programem, by byly hrozbou pro území Evropy. Tu si iránská teokracie nemá žádný zájem znepřátelit.

Jakkoli je hrozba vojenského konfliktu v regionu vážná, větší nebezpečí může opět spočívat v nárůstu aktivit IS, který také vznikl jako ochrana sunnitské populace před šíitskou zvůlí v Bagdádu. Ten již smrt iránského generála přivítal. Bez ohledu na proces stahování amerických jednotek z Iráku bude docházet k další vnitřní destabilizaci země. Řetězení chyb, které začaly pádem Sádáma, dále pokračuje.

Petr Pelikán
arabista a orientalista

Írán se výrazně odlišuje od arabských zemí v oblasti tím, jak se hlásí ke své kulturní a státní kontinuitě. Zatímco pro většinu obyvatel okolních arabských států začíná jejich historie přijetím islámu, Íránci se navíc stále obracejí také k dobám, kdy byla Persie světovou velmocí. Takové ambice pochopitelně neladí se stávajícím uspořádáním oblasti. Paradoxně má ovšem perská kultura k evropské blíže a je s ní kompatibilnější než ostatní islámské kultury v regionu. Írán je proto z dlouhodobého pohledu nepřijemný soupeř, ale potenciálně vhodnější spojenec než snadno zkorumpovatelné monarchie Perského zálivu i než Izrael starající se výhradně o své zájmy.

Pro Západ, uvažující v horizontu jednoho, maximálně dvou volebních období, je Írán se svými strategiemi plánovanými na generace špatně pochopitelný. Přesto by Evropa ve vztahu k Íránu měla občas zvážít, zda by pro ni nebylo lepší nepodřizovat se

vždy a ve všem tlaku svého transatlantického spojence, s jeho rychlými zvraty odezdi ke zdi. Někdy by taková rozumná brzda mohla prospět všem zúčastněným stranám.

Rudolf Jindrák
ředitel zahraničního
odboru Kanceláře
prezidenta republiky

Na otázku, zda jsme ve válce s Íránem, si dovoluji jednoznačně odpovědět, že nejsme a vyjádřit přesvědčení, že ani nikdy nebudeme. Není to totiž v našem zájmu. V našem zájmu je v mezích možností klidný Blízký a Střední východ a ne stav, který je v této oblasti nyní.

Samozřejmě, Írán je bezpečnostní riziko, a to zejména pro takové státy, jako je např. Izrael. Írán má v regionu své zájmy, které mnohdy prosazuje nepřijatelným způsobem. Na druhou stranu toto víme již mnohá desetiletí a musíme s tím umět takto zacházet a mezi sebou jednat a jednat.

Úkolem zahraniční politiky a diplomacie zvláště je nalézat řešení, a to i mnohdy kompromisní řešení, která nebudou vyvolávat konflikty, neřku-li války. Jest otázkou, zda spolu ve světě všichni dostatečně mluvíme a pokud něco slíbíme, zda dodržíme dané slovo. A v tom může být ten zásadní problém.

Marian Kechlibar
publicista

Ve válce s Íránem nejsme a doufejme, že se do ní ani nedostaneme. Není k ní žádný bezprostřední důvod. Strategické zájmy Teheránu a Prahy by se zkřížily jedině tehdy, kdybychom zde měli početnou šíitskou populaci, a to nemáme.

Na druhou stranu, mezi mírem a vzájemným přátelstvím je dost široké spektrum stavů, a je patrné, že ke vzájemnému přátelství máme s dnešním Íránem daleko. Politický systém Íránu je od islámské revoluce založen na moci vysokých kleriků (Velayat-e Faqih), korunované Nejvyšším vůdcem. Takový teokratický koncept je naší mentalitě a tradici zcela cizí, odmítali by jej akceptovat i naši předkové z doby, kdy tu náboženství mělo daleko větší vliv na světské poměry než dnes.

Mám za to, že přirozenou pozicí České republiky, jejíž státotvorný národ vždy přemýšlel, pochyboval a odmítal koncept svatosti v politice, by měla být spíše vstřícnost vůči lidem, kteří jsou pro svoji nevíru, racionalitu či pochybnosti íránskou islámskou republikou pronásledováni. Víme přeci z vlastní nedávné historie, že svoboda myš-

lení a projevu má větší hodnotu, než krátkodobý materiální zisk.

Petr Drulák
politolog, Ústav
mezinárodních vztahů

Ve válce s Íránem nejsme a doufám, že nebudeme. Írán není jednoduchým partnerem, jeho politický režim je na naše poměry represivní. Nicméně totéž můžeme říci o většině států regionu včetně těch, s nimiž udržujeme přátelské vztahy. Na rozdíl od nich má íránský režim demokratické znaky, byť se nejedná o demokracii liberální.

Z bezpečnostního hlediska nepředstavuje pro nás ani pro další evropské státy přímou bezpečnostní hrozbu. Jinak to vidí Izrael či Saúdská Arábie. Oba státy jsou však i díky spolenectví s USA dostatečně silné na to, aby odstrašily případnou agresi Íránu. Írán sám podobnou možnost odstrašení nemá.

Všechny znepokojuje íránský jaderný program, který byl za Obamy zmrazen diplomatickou dohodou mezi Íránem a velmocemi výměnou za zrušení proti-íránských sankcí. Nicméně USA od počátku rušení sankcí bránily a nakonec za Trumpa od dohody odstoupily. Tím USA výrazně destabilizují situaci, neboť Írán se dnes vrací k jadernému programu.

Nyní je třeba se vrátit k dohodě, která by opět zmrazila íránský jaderný program a dovolila Íránu se otevřít a liberalizovat. Současná situace nemá vojenské řešení a pouze nahrává nejreakčnějším složkám íránskému režimu.

Daniel Kaiser
publicista

Argumentů, proč černého Petra drží Írán, slyšíme několik, ten nejsrozumitelnější z nich je jeho hluboké nepřátelství s Izraelem. Další už jsou v různé míře nepřesvědčivé. Od zadržování amerických diplomatů v Teheránu uplynulo 40 let (a mezitím USA v irácko-íránské válce podporovaly agresora, jímž byl, ehm, Saddám Husajn, dokonce ještě poté, co nasadil chemické zbraně; vůbec v kategorii *Co jsme si kdy provedli Amerika nad Íránem* jasně vede). Přebírat označení Teheránu jako hlavního „sponzora“ terorismu ve světě může jen slepec nebo papoušek. S terorismem na Západě a radikalizací části muslimských obcí ve velkých městech Západu nemá Írán společného nic, jsou to imámové a peníze ze Saúdské Arábie, Kataru, Turecka. Jenže to jsou všechno naši „spojenci“.

Za takové situace tvrdá linie vůči Íránu, sankce a bojkot íránské ropy znamenají, že ve sporu, který je primárně náboženský, se přidáváme na jednu stranu, a sice tu pro nás nebezpečnější. Jak ten paradox vysvětlit? Kromě nákupu ropy a z druhé strany zbraní se málo mluví o provázanosti elit, byť se každou chvílí nějak ukáže. Saúdští princové zabíjejí nudu v drahých nemovitostech v Londýně; když Windsorové hasili krizi kolem Harryho a Meghan, princ Charles se musel urychleně vrátit z Rijádu. Končící leonardovská výstava v Louvre nakonec nebyla tak oslnivá i proto, že mistrův obraz Salvatore Mundi zůstal na jachtě jakéhosi saúdského majitele atd. atp.

Jan Kohout
bývalý ministr zahraničí
ČR

S teroristy se nevyjednává, s teroristy se bojuje. Často používané heslo mnoha politiky, ale málokterým myšleno vážně. Americký prezident D. Trump nemohl zůstat nekonečně nečinný, tváří tvář eskalaci ozbrojených íránských aktivit vůči USA a jejím spojencům v regionu. Neaktivitou by ztratil více, než získal. Obsazením velvyslanectví USA v Bagdádu příslovečný pohár přetekl. Odpověď byla tvrdá, chirurgická a rychlá, přímo útočící na srdce íránské teokratické totalitního režimu. Zabití Sulejmáního, hlavního architekta vývozu islámské šíitské revoluce do okolních zemí, hlavního organizátora íránské státního terorismu mnohým politikům ve světě vyrazil dech.

„Principiálně“ nenávidní Demokraté v USA začali téměř obhajovat Írán, jejich evropsští soupeřníci v Evropě také okamžitě začali šířit bludy o 3. světové válce, o chaotičnosti a nevyočitatelnosti zahraniční politiky D. Trumpa, ohrožení Evropy, stmelení íránské společnosti, porušení mezinárodního práva atd. A tak došlo k paradoxu, kdy téměř totožnými slovy byl Trump obviňován K. Schwarzenbergem, sociality a libdemokraty všech odstínů šedi, evropskými „politiky“ i „arciděblem“ V. Putinem.

Skutečností je, že Írán dostal tvrdý vzkaz, aby se svými subverzními aktivitami v regionu i světě skončil, všichni ostatní, že nepředvídatelnost je součástí strategie D. Trumpa, a ten se nebude bát použít nejrozhodnější nástroje v případě ohrožení. Paradoxem dějin může být, že smrt Sulejmáního a následné sestřelení ukrajinského civilního letadla může výrazně přispět k erozi íránské teokratickému režimu a návratu Íránu mezi civilizované země. A mnohé usvědčil z nepochopení základů zahraniční politiky, nesmyslného blábolení, strašení a zbabělosti. ▶

Eduard Gombár

Ústav Blízkého východu
a Afriky FF UK a Vysoká
škola mezinárodních
a veřejných vztahů

Írán vykazuje mezi zeměmi Blízkého východu výrazné specifiky etnické, náboženské a geopolitické. Tradiční název Íránu, „země Ářjů“, odkazuje na indoevropský původ perštiny. Íránci jsou hrdí na svou kulturu a historii, což se projevuje mimo jiné v příkladné péči o starověké i islámské památky.

Jestliže za šáha íránský nacionalismus odkazoval především na dynastie perských velkokráľů, dnes se objevuje teze, že staroíránské náboženství zoroastrismus je nejstarším monoteismem, jenž údajně vznikl dříve než judaismus. Ší'itský islám dvanácti imámů je oficiálním náboženstvím státu. Víra v žijícího skrytého imáma a jeho návrat před soudným dnem vedla ke svérázné interpretaci pojetí politické moci. Teorie velkého ájattolláha Chomejního se stala základem teokratické vlády ší'itských duchovních, kteří určují základní politickou linii. Radikální formu této vlády představují revoluční gardy a masová organizace basídžů.

Geopolitická pozice Íránu vedla od počátku 19. století ke vzniku „velké hry“ velmocí (*Great Game*), zápasu mezi carským Ruskem a Britským impériem o vliv v tomto prostoru. Mnozí autoři dnes hovoří o „nové velké hře“, v níž se staly hlavními rivaly Sovětský svaz a Spojené státy. Sovětsko-perská smlouva z ledna 1921 dlouhou dobu bránila zahraniční vojenské intervenci, čímž také ochránila íránskou islámskou revoluci v lednu 1979.

Dnešní Írán zůstává významnou regionální mocností, jež se vymezuje nikoli proti sunnitskému islámu jako celku, ale vůči jeho hanbalovské škole, z níž vzešel wahhábis-mus, islámský fundamentalismus a islamismus.

Břetislav Tureček

Centrum pro studium
Blízkého východu –
Metropolitní univerzita
Praha

Zatímco v 80. letech bylo v íránském vedení silně zastoupeno radikální křídlo prosazující vývoz islámské revoluce, dnes je možné íránskou zahraniční orientaci charakterizovat jako pragmatickou, kdy

ideologické základy státu jsou někdy i potlačovány, pokud jsou v rozporu s jeho geopolitickými zájmy (viz momentální mlčení nad útlakem muslimských Ujgurů v Číně, jejíž podporu Teherán potřebuje na globální diplomatické scéně).

Írán dnes tedy nepředstavuje apokalyptické nebezpečí pro Evropu či západní civilizaci. Bezesporu se však snaží otevřeně i skrytě škodit rivalům ve svém okolí a šířit vlastní vliv. Od 90. let je teheránský režim veden primárně snahou zajistit si uznání své legitimacy a pojistku pro své přežití. Írán je reálně obklopen řadou států se zbraněmi hromadného ničení a sítí proamerických zemí, jejichž zbrojní výdaje mnohonásobně překračují ty íránské. To vysvětluje íránské budování odstrašujícího potenciálu (vč. balistických raket) i jeho nečitelné a podezřelé chování v oblasti jaderných technologií.

Fakt, že Írán i díky svým proxy-nástrojům efektivně torpéduje převahu proamerických sil (USA, Izrael, Saúdská Arábie) je důvodem, proč je tato země na Západě často prezentována jako hlavní původce regionální nestability, zatímco bývá bagatelizován vliv spojenců, tzv. umírněných států, a sunnitských radiálních skupin. ■

Jak Česká televize v německém duchu přepisuje historii

Václav Klaus

Již delší dobu si všímám, že v sobotu odpoledne (ale možná i někdy jindy) běží na ČT24 velmi zvláštní pořad, který se vším – obsahem, osobami, tématy, názorem, formou – naprosto liší od všech dalších pořadů České televize. Je to vidět na první pohled. Dlouho mi to vr-

***Byla to vždy jednostranná
propaganda německého
pohledu na věc, propaganda
progresivistických, politicky
korektních agend a témat,
propaganda názorů, které nejsou
názory našimi.***

talo hlavou, až jsem v pravém horním rohu obrazovky objevil, že to je – bez jakýchkoli poznámek či dovysvětlení – přebíraný pořad od německé DW, Deutsche Welle, což je německé vysílání pro zahraničí. Neboli je to organizace německého státu.

Vždy, když jsem tento program – zvaný nikoli česky Focus – viděl, nevěřicně jsem „kroutil hlavou“. Byla to vždy jednostranná

propaganda německého pohledu na věc, propaganda progresivistických, politicky korektních agend a témat, propaganda názorů, které nejsou názory našimi (a to mám

***„Považuji za skandální,
že veřejnoprávní televize přebírá
program v duchu nejlepších
německých propagandistických
tradic.“***

velký problém s tím, abych názory České televize označoval za naše). Rozsah této propagandy jsem netušil, až teď jsem objevil, že to v sobotu 30. listopadu 2019 byl už 713. pořad tohoto typu.

Myslel jsem si, že jsem jediný, koho se tento pořad tak silně dotknul. Pak jsem na internetu objevil už několik let probíhajících diskusí, ve které byly výroky tohoto typu: „pořad mi svou jednostrannou multikulturální neomarxistickou propagandou vyrazil

***Je to další, zdánlivě nevinná součást
přepisování historie a vytlačování
z podvědomí faktu, kdo tyto války
vyvolal a k jakým tragédiím vedly.***

dech. Považuji za skandální, že veřejnoprávní televize přebírá program v duchu nejlepších německých propagandistických tradic“. Nebo jiný: „Jak dlouho ještě má ČT v úmyslu uvádět tento propagandistický, manipula-

tivní a demagogický pořad?“. Naštěstí tedy nejsem sám.

Pořad, který mne tak popudil, byl oslavou aktivit německého „Spolku pro hledání padlých ve východní Evropě“. Nikdo nemůže mít nic proti tomu, že takový spolek existuje a že hledá hroby Němců padlých ve dvou světových válkách i ve východní Evropě. Nevidím však žádný důvod, aby byl tento pořad přejímán Českou televizí.

***Východní Evropa jsou většinou
Slované a stojí za zmínku, že
Slovanů zahynulo ve II. světové válce
27 milionů, daleko nejvíce ze všech
jazykových a etnických skupin.***

Je to další, zdánlivě nevinná součást přepisování historie a vytlačování z podvědomí faktu, kdo tyto války vyvolal a k jakým tragédiím vedly. Východní Evropa jsou většinou Slované a stojí za zmínku (jak ukazuje ve své nedávné knize „Mauthausen, ďábel v líbezném krajině“ Václav Vlk st.), že Slovanů zahynulo ve II. světové válce 27 milionů, daleko nejvíce ze všech jazykových a etnických skupin. Proto dnes nemá Česká televize vysílat pořad Spolku pro hledání padlých ve východní Evropě, resp. nesmí ho vysílat bez jakéhokoli dovysvětlujícího komentáře.

publikováno v MF DNES, 6. prosince 2019

NOVÝ PROJEKT: OBJEVNÁ ČETBA

Z vlastních výpisků četby roku 2002

Václav Klaus

Nedávno jsem vzal do ruky jeden z mnoha svých sešitů výpisků z knih a časopisů a objevil jsem tam věci, které mne překvapily. Hlavně proto, že se mi zdají jako zcela současné, jako něco, co se právě dnes snažíme říkat těm, kteří nechtou (a nezapisují si). A ukazuje se, že to či ono dnešní téma bylo tématem už před dvěma desetiletími.

Již dlouhou dobu bojuji s oslabováním národního státu, a přesto mne překvapilo, že jsem si již 30. července 2002 opsal: „Autorita a řízení národního státu začíná být vážně narušována transnacionálními a subnacionálními silami“. Podobně říká o pár stránek dále Owen Harris, že je na národní stát útočeno „shora i zdola“. Dodal, že tím vzniká svět, ve kterém získávají „nejrůznější nezodpovědné a nekontrolovatelné skupiny lidí obrovskou sílu, ale bez jakékoli zodpovědnosti“.

To vede k tomu, že se stále více nacházíme „ve světě bez hranic“. De Mattei v měsíčníku (už asi neexistujícím) The European Journal říkal, že zesiluje tlak na „denacionalizaci občanství“, což je vlastně postmoderní interpretací konceptu lidských práv. Výsledkem podle něho bude „vytvoření nestátu“. Bylo to v roce 2002, tedy před Lisabonskou smlouvou (a dokonce před naším vstupem do EU). My máme pocit, že výroky tohoto typu děláme až teď.

„Autorita a řízení národního státu začíná být vážně narušována transnacionálními a subnacionálními silami.“

Počátkem minulé dekády jsem se na různých fórech opakovaně utkával s ideologem třetích cest (a velkým kamarádem Tonyho Blaira) Anthony Giddensem. Ten tehdy hlásal, že je třeba provést „demokratizaci demokracie“, neboť podle něho „dnešní demokracie není dostatečně demokratická“. Teď mi dochází, že právě toto myšlení stálo u zrodu (a dnešní fanatické obhajoby) tzv. liberální demokracie. Nám nebezpečí tohoto konceptu (a v realitě existujícího systému) došlo až teprve nedávno. Někteří ho nevidí ani dnes.

Velmi jsem se učil od již zmíněného Owena Harrise jak ohledně národního státu, tak ohledně mezinárodní politiky. Jeho výrok: „Studená válka (a hrozba, kterou předsta-

Václav Klaus s Allanem Meltzerem na zasedání MPS (2014, Hongkong).

voval Sovětský svaz) vyžadovala od USA realistický přístup k mezinárodní politice. Jakmile Sovětský svaz přestal existovat a Amerika se stala jedinou velmocí, jakákoli omezení chování USA byly odstraněny“ je naprosto přesný. Stejně tak jeho pojem „human-rights industry“. Toto nové „průmyslové odvětví“ od té doby nesmírně narostlo a stalo se zásadní brzdou svobody a demokracie.

Výrok „Studená válka vyžadovala od USA realistický přístup k mezinárodní politice. Jakmile Sovětský svaz přestal existovat a Amerika se stala jedinou velmocí, jakákoli omezení chování USA byly odstraněny“ je naprosto přesný.

Vždy jsem byl proti technicistnímu či technokratickému vidění světa. Už jsem ale zapomněl na citát, který jsem si zapsal 19. října 2002: „Moderní problémy jsou primárně technické a nikoli politické. Normální člověk jim nemůže rozumět.“ To říkají politikové vždycky, když lidé ve volbách nebo v referendu rozhodnou jinak, než by si oni přáli. Zapomněl jsem, že to v roce 1962 řekl J. F. Kennedy, který svými postoji a názory ostatně nikdy nebyl můj „cup of tea“.

Mnozí z nás dávno kritizujeme smysl a význam institucí jako je Mezinárodní měnový fond (IMF). Ranou fází této debaty mi připomněl název článku Allana Meltzera z roku 2002 (který zemřel před dvěma lety ve věku 89 let): „Sebemenší naděje na záchranu IMF od byrokracie IMF mizí“. Byl to jeden z největších ekonomů naší éry a velmi si vážím toho, že jsem ho mohl dobře znát. Před pěti lety jsme společně vystupovali na konferenci Montpelerinské společnosti v Hongkongu. Srovnával tam ve svém projevu socialismus s dnešním státem blahobytu. Jeho optimistickou tezí

bylo, že „socialismus už definitivně padl, zatímco stát blahobytu ještě ne“. Kéž by také někdy skončil (nebo alespoň svůj rozlet přibrzdil) dnešní, stále se rozpínající „welfare state“.

I tehdy mívával (často v australském měsíčníku Quadrant) zásadní články můj další dobrý přítel John O'Sullivan. V říjnu 2002 byl jeden z jeho článků věnován multikulturalismu (kdy my jsme o něm ještě skoro nemluvíli). Multikulturalismus definoval jako doktrínu, podle níž se „migranti nemusejí asimilovat do kultury a zvyklostí své nové země“. To je kánonický výrok. To se mi zdá být skvělou definicí tohoto zdánlivě složitého fenoménu. Asi od něho (a od tohoto jeho článku) už mám v sobě pevně zabudován názor, že „migrace není lidské právo“. John k tomu dodával dnes zcela politicky nekorektní výrok, že je „právem každého státu hájit své specifické kulturní charakteristiky a svou politickou komunitu“. To už EU neumožňuje.

Multikulturalismus O'Sullivan definoval jako doktrínu, podle níž se „migranti nemusejí asimilovat do kultury a zvyklostí své nové země“.

Jeden z Reaganových náměstků ministra financí Paul Craig Roberts, který mi kdysi „zorganizoval“ můj první čestný doktorát v USA, v polemice s Francisem Fukuyamou řekl: „nejedná se o konec historie, jedná se o konec Západu“. Ano, ale Západ nekončí díky agresi z Východu. Ničí se sám.

To byl opravdu jen velmi stručný výběr výpisků roku 2002. Jedno z možných poučení z toho je, že už není třeba číst nic nového. Stačí nezapomínat na to staré. Proto budu v této „objevné četbě“ pokračovat. Je to můj pracovní projekt pro rok 2020.

6. ledna 2020